

ปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
ในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน
LEGAL ISSUES FOR THE TEMPORARY RELEASE OF THE ACCUSED
OR DEFENDANT IN CRIMINAL CASES BASED ON POOR STATUS

¹ธนาฤทธิ์ ขัมภรัตน์, ²ณฤนท รัตนโชติวงศ์กุล และ ³ฐปนวัชร สระสม
¹Thanarit Khumparat, ²Naluthnart Rattanachotvongkul and ³Tapanawat Srasom

มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ประเทศไทย
Pathumthani University, Thailand

¹totobangkoknoi@gmail.com

Received: January 6, 2023; Revised: February 22, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทยและต่างประเทศ และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารและตำราทางกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 มาตรา 110 และมาตรา 108 วรรคสาม ในการปล่อยชั่วคราวดังกล่าวเจ้าพนักงานหรือศาลมักจะใช้ดุลพินิจอนุญาตปล่อยชั่วคราวโดยต้องมีประกันและมีหลักประกันด้วยเสมอ จึงเกิดผลกระทบแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะยากจน ไม่สามารถหาหลักประกันมาประกันตัวเพื่อขอปล่อยชั่วคราวได้ 2) ประเด็นปัญจะแตกต่างกับประเทศอื่น ๆ กล่าวคือ ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาจะไม่มีสิทธิขอปล่อยชั่วคราว จะมีได้เฉพาะเมื่อผู้ต้องหาเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ก่อนที่จะอนุญาตให้จำเลยประกันตัว ศาลจะฟังความเห็นจากทั้งทนายจำเลย และพนักงานอัยการ และอาจจะสอบถามบุคคลที่จะให้การรับรองว่าจำเลยจะไม่หลบหนีและจะมาศาลตามกำหนดนัด ในสหรัฐอเมริกา ศาลจะใช้ดุลพินิจว่าควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ โดยพิจารณาจาก ลักษณะของข้อหา พยานหลักฐานที่มีต่อผู้ต้องหาและจำเลย ประวัติของผู้ต้องหาและจำเลยรวมถึงลักษณะของบุคคล และ 3) ข้อเสนอแนะในครั้งนี้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

¹ อาจารย์ ดร.สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยปทุมธานี

² อาจารย์ ดร.สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยปทุมธานี

³ อาจารย์ ดร.สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยปทุมธานี

108 วรรคสี่ มาบังคับใช้โดยอนุโลม โดยไม่ต้องมีประกัน หรือ มีประกัน หรือ มีประกันและหลักประกันในกรณีปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่น ประกอบการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว จึงจะสามารถใช้บังคับให้สอดคล้องตามกฎหมายปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: การปล่อยชั่วคราว; ผู้ต้องหาหรือจำเลย; สถานะยากจน

Abstract

This purposes of this research were to; 1) Study legal problems in temporary release of accused or defendants in criminal cases with poor backgrounds. 2) Study legal measures in Thailand and abroad, and 3) to make recommendations for this research. It is a qualitative research method. From studying legal documents and textbooks. The results of the research were as follows: 1) The Criminal Procedure Code, Section 106, Section 110 and Section 108, paragraph three, in such temporary release, officials or courts often use their discretion to grant temporary release with guarantee and security. Therefore affecting the accused or the defendant who is poor Unable to find collateral to bail for temporary release. 2) Japan is different from other countries, that is, during interrogation, the accused will not have the right to request a temporary release. There can be only when the accused is a defendant in the trial and adjudication, before allowing the defendant to bail The court will hear opinions from both defendant's attorneys, and prosecutor and may ask a person to certify that the accused will not escape and will come to court as scheduled, in the United States The court will use its discretion whether a temporary release should be granted. with conditions or not considering nature of charges Evidence against the accused and the defendant History of the accused and the defendant, including the nature of the person. And 3) suggestions this time Section 108 paragraph four of the Criminal Procedure Code shall apply mutatis mutandis, without insurance or with insurance or with insurance and security in case of temporary release using electronic devices or other devices in consideration of the request for temporary release therefore can be used in accordance with current legislation and future.

Keywords: temporary release; accused or defendant; poor status

บทนำ

สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ไม่อาจแยกออกจากความเป็นมนุษย์ได้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเหมือนกัน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4) บุคคลทุกคนจะต้องเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง หรือ เหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27) บุคคลทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขัง การกระทำอันกระหนาบกระเทือนต่อสิทธิ หรือ เสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28) ซึ่งในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และนำตัวจำเลยมาลงโทษ ทำให้จำเป็นต้องควบคุมและกักขังจำเลยไว้ (ปาลิตา มณีโชติ, 2559: 65-83) เพื่อป้องกันการหลบหนีเท่านั้น

ในคดีอาญา ผู้ต้องหาและจำเลยถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจริง และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยจะกระทำได้เมื่อมีความจำเป็นเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยความเรียบร้อย และเพื่อเป็นการประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในการดำเนินคดี (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29) หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14 ที่บัญญัติว่า “บุคคลทุกคนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดทางอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด” หรือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ข้อ 11 ที่กล่าวว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี” ในส่วนของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 6 (2) ได้บัญญัติรับรองไว้ว่าทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา จะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (ปกป้องศรีสินท, 2561: 60) ดังนั้นเมื่อมีผู้กระทำความผิดอาญา กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงมีสิทธิในการร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวได้ กฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวมีขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ได้รับอิสระภาพชั่วคราวตามหลักการสันนิษฐานว่า ผู้ต้องหา

หรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องทำเป็นหลัก ส่วนการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นข้อยกเว้น (คณิต ณ นคร, 2549: 84-86)

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวมีอยู่ 3 วิธี คือ 1) การปล่อยโดยไม่มีประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันและไม่ต้องมีหลักประกัน เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามหมายนัดหรือมาเรียกเท่านั้น 2) การปล่อยโดยมีประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ประกันทำสัญญาประกันและลงลายมือชื่อไว้ในสัญญาประกันว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียกของศาล ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกปรับตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน 3) การปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียกของศาล และมีการวางหลักประกันไว้เพื่อที่จะสามารถบังคับเอาหลักประกันตามจำนวนที่ระบุไว้เมื่อมีการผิดสัญญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106) ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้อำนาจเจ้าพนักงานหรือศาล ใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว และ ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ การเรียกประกันหรือหลักประกันต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110) ซึ่งหมายถึงในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 10 ปี เป็นคดีที่มีความผิดร้ายแรงศาลมักจะใช้ดุลพินิจมีคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันด้วยเสมอ (ธัญญานุช ตันติกุล, 2557: 151-153) เพื่อป้องกันผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

การให้อำนาจเจ้าพนักงาน หรือศาลวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจะมีลักษณะเป็นไปตามดุลพินิจและความคิดเห็นส่วนบุคคลมากกว่าจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ซึ่งอาจเกิดการผิดพลาดได้เนื่องจากการใช้ดุลพินิจ เป็นเพียงการคาดเดาเท่านั้น เจ้าพนักงานหรือศาลยังไม่ได้มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไปของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งในปัจจุบันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งเป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลโดยไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ดังนั้น เจ้าพนักงานหรือศาลมักจะสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยเรียกหลักประกันเป็นหลักแทบจะทุกคดี (ชาติ ชัยเดชสุริยะ, 2549: 78) และศาลก็ไม่ได้ไต่สวนคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีทรัพย์สินวางประกันก็จะถูกควบคุมตัวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานนียากจน
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานนียากจนของต่างประเทศและของประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Analysis) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ตำบกฎหมาย บทความ คำพิพากษาของศาล รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ประมวลกฎหมายอาญา กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา และกฎหมายประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน สรุปผล ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ดังนั้นผู้ต้องหาหรือจำเลยจึงมีสิทธิในการขอปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างดำเนินคดีได้ หลักเกณฑ์การขอปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือ จำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง สามารถยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยไม่ต้องมีประกันหรือ มีประกัน หรือ มีประกันและหลักประกัน ตามที่เจ้าพนักงานหรือศาลเห็นสมควร ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 และในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 110 ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวทั้งมาตรา 106 และมาตรา 110 ในการปล่อยชั่วคราวเจ้าพนักงานหรือศาลศาลมักจะอนุญาตโดยต้องมีประกันและมีหลักประกันด้วยด้วยเสมอ ในการปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม ศาลจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ให้ศาลพิจารณาว่าจะให้ปล่อย

ชั่วคราวโดยมีประกันหรือไม่มีประกัน ซึ่งส่วนมากแล้วศาลจะพิจารณาว่ามีเหตุจำเป็นและสมควรที่จะปล่อยชั่วคราวโดยต้องมีประกัน

ดังนั้น ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามมาตรา 106 มาตรา 110 และมาตรา 108 วรรคสาม ขึ้นอยู่ที่ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาลในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือ มีประกัน หรือ มีประกันและหลักประกัน จึงเกิดผลกระทบแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะยากจน ไม่สามารถหาหลักประกันมาประกันตัวหรือขอปล่อยชั่วคราวได้

2. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจนของประเทศและของประเทศไทย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิด เมื่อเกิดการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น รัฐจำเป็นต้องมีกระบวนการที่จะคุ้มครองความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของประชาชนในรัฐไม่ให้ถูกกระแทกกระเทือนจากการละเมิดต่อกฎหมายดังกล่าว ดังนั้นในแต่ละรัฐจึงมีกระบวนการในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อคุ้มครองประชาชนคนอื่น ๆ ให้ปลอดภัยจากการกระทำละเมิดกฎหมายอาญานั้น การควบคุมอาชญากรรมเป็นรูปแบบที่เน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมุ่งควบคุมระงับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก แม้การกระทำของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นจะกระแทกกระเทือนต่อสิทธิของประชาชนก็ตาม แต่เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมแล้วย่อมทำได้ เช่น ตำรวจเป็นผู้ออกหมายจับได้เองมีอำนาจในการสืบสวนและสอบสวนคดีอย่างมาก เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั่นเองรูปแบบนี้จะเน้นไปที่การควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม ส่วนเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นเป็นเรื่องรองลงไป กระบวนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. วิเคราะห์แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน ดุลพินิจในการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้น ผู้พิพากษาอาจใช้อำนาจตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ เมื่อเป็นคดีที่มีความผิดถึงขั้นประหารชีวิต เกรงว่าหากปล่อยชั่วคราวไปแล้ว ผู้ต้องหาและจำเลยจะหลบหนีออกนอกเขตอำนาจศาลโดยการไต่สวนแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาและจำเลยมีแนวโน้มจะไม่มาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีผู้ต้องหาและจำเลยไม่มีครอบครัวหรือไม่มีงานทำ มีเหตุเชื่อได้ว่าหากปล่อยชั่วคราวไปผู้ต้องหาและจำเลยจะก่ออันตรายต่อสังคมหรืออาจไปกระทำความผิดขึ้นอีก เช่น คดีที่ก่อขึ้นนั้นเป็นคดีร้ายแรง ผู้ต้องหาและจำเลย กระทำการจากความผิดปกติทางจิต เป็นโรคจิตหรือกระทำโดยพฤติกรรมวิถิการผู้ต้องหาและจำเลยนั้น ๆ มีพฤติกรรมเป็นปกติสุขต่อสังคมหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การกักขังระหว่างการพิจารณา ในกรณีนี้ผู้ต้องหาและจำเลยไม่ได้รับการประกันตัวเมื่อศาล มีคำสั่งอย่างไร หากผู้ต้องหาไม่พอใจก็ยังมีอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ได้ นอกจากนี้ในชั้นหลังการพิจารณาพิพากษาของศาล จำเลยก็ยังสามารถร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวได้เมื่อจำเลยได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ที่พิจารณาว่าหากอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว แล้วจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ และจำเลยจะเป็นอันตรายหรือไม่ประกอบกับอุทธรณ์ของจำเลยเป็นการประวิงคดี

หรือไม่ การปฏิเสธไม่ให้ประกันหรือการกำหนดประกันซึ่งสูงเกินเหตุอาจจะก่อให้เกิดสิทธิในการอุทธรณ์ได้ทันที

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. มูลเหตุที่ต้องมีการขอปล่อยชั่วคราว ผู้กระทำความผิดในคดีอาญา สืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีบทบัญญัติให้ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การขอปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิดในคดีอาญา เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้ามาดูแลประโยชน์ส่วนรวม คือ ความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ โดยรัฐจะเข้ามาดำเนินคดีอาญาเพื่อชี้ขาดเรื่องที่เกิดการกล่าวหา การดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาและจำเลยจึงเป็นกระบวนการใช้อำนาจรัฐเพื่อรักษาความสงบ เรียบร้อยและเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามกฎหมาย ฉะนั้น ในการดำเนินคดีอาญาจึงมีความจำเป็นต้องล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยบางประการ ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในเคหสถานและสิทธิในความเป็นส่วนตัว จะเห็นได้จากการที่ผู้ต้องหาและจำเลยจะต้องถูกมาตรการบังคับในเรื่องการจับ การควบคุม การขัง โดยเหตุที่เพราะเกรงว่าผู้ต้องหาและจำเลยเหล่านั้นจะหลบหนี เนื่องจากผู้ต้องหาและจำเลยนั้นถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรและจำเลยนั้นเป็นผู้ที่ไม่มีอยู่เป็นหลักแหล่งหรือเมื่อผู้ต้องหา และจำเลยนั้นไม่ได้ถูกควบคุมหรือยังอยู่ไม่มาตามกำหนดนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรหรือได้หนีหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี เกรงว่าจะไปทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิง เช่น ไปทำลาย เปลี่ยนแปลงพยานหลักฐาน ใช้อิทธิพลหรือวิธีการอันมิชอบกระทำต่อผู้ร่วมกระทำความผิด พยาน หรือบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเพราะเหตุเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิด ซึ่งพิจารณาจากอัตราโทษที่ถูกกล่าวหาในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของรัฐและเพื่อให้ได้มาซึ่ง พยานหลักฐานอันนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาและจำเลยดังกล่าวทำให้รัฐมีความจำเป็น จะต้องจำกัดอิสรภาพของผู้ต้องหาและจำเลยซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยการควบคุมตัวไว้ระหว่างการดำเนินคดีอาญา ทั้งในชั้นการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงาน อัยการและระหว่างการดำเนินคดีของศาล เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยหลบหนี ป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยมีโอกาสดำเนินการไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยไปก่อให้เกิดอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานอัยการและระหว่างการดำเนินคดีของศาล การควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยไว้ระหว่างการดำเนินคดีอาญาจึงถือเป็นหลักประกันในการบังคับโทษจะยังคงมีตัวผู้ต้องหาและจำเลยอยู่ การควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยเอาไว้ระหว่างการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้ต้องหาและจำเลยที่กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษตามคำพิพากษา ทำให้คนในสังคมทุกคนเคารพ

กฎหมาย ไม่ไปกระทำความผิดบ้านเมืองอยู่ในระเบียบวินัย การดำเนินคดีต้องไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยที่จะต้องสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยมีหลักประกันที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน

2. ผลกระทบในการไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ผู้ต้องหาและจำเลยกรณีไม่ได้รับอิสรภาพในคดีอาญา ผลกระทบต่อผู้ต้องหาและจำเลยกรณีไม่ได้รับอิสรภาพ การจำกัดอิสรภาพของผู้ต้องหาและจำเลยไว้ระหว่างการดำเนินคดีอาญามีจุดประสงค์เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยหลบหนี ป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยมีโอกาสร่วมกับพยานหลักฐาน ป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาและจำเลยไปก่อให้เกิดอุปสรรค หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือพนักงานอัยการและระหว่างการดำเนินคดีของศาล การควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยไว้ระหว่างการดำเนินคดีอาญา จึงถือเป็นหลักประกันในการบังคับโทษว่ามิให้ผู้ต้องหาและ จำเลยมาร่วมในการพิจารณาพิพากษา และเมื่อมีการบังคับโทษจะยังคงมีผู้ต้องหาและจำเลยอยู่การควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยไว้ระหว่างการดำเนินคดีอาญา จึงเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้ต้องหาและจำเลยที่กระทำจะต้องได้รับโทษตามคำพิพากษา ทำให้คนในสังคมทุกคนเคารพกฎหมายไม่ไปกระทำความผิดบ้านเมืองอยู่ในระเบียบวินัย อย่างไรก็ตามการควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยเกินกว่าความจำเป็นทำให้เกิดผลเสียต่อตัวผู้ต้องหาและจำเลยหลายประการ ดังนี้ ซึ่งผลกระทบต่อผู้ต้องหาและจำเลยกรณีไม่ได้รับอิสรภาพ ผลกระทบต่อการดำเนินคดีของผู้ต้องหาและจำเลยเพราะการควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยเป็นการลดทอนศักยภาพในการต่อสู้คดี เป็นการตัดโอกาสในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของตนเอง รวมถึงตัดโอกาสในการที่จะปรึกษาหารือกับทนายความได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ต้องหาและจำเลยต้องรับสารภาพเพื่อให้คดียุติโดยเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่มีข้อหาเล็กน้อยอาจทำให้ต้องมีการลงโทษผู้บริสุทธิ์เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะตัวผู้ต้องหาและจำเลยเองเป็นเพียงบุคคลเดียวที่ทราบว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญาหรือไม่ และเป็นผู้ที่ทราบว่าพยานหลักฐานใดบ้าง ถึงแม้ว่าทนายความจะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย แต่ก็ไม่มีความที่จะทราบนอกจากจะได้รับความร่วมมือในการนำเสนอหลักฐานจากตัวของผู้ต้องหาและจำเลยเอง ทนายความจึงมีฐานะเป็นเพียงผู้ช่วยผู้ต้องหาและจำเลยในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์เท่านั้น ผลกระทบต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคมของผู้ต้องหาและจำเลย กล่าวคือ การที่ผู้ต้องหาและจำเลยถูกดำเนินคดีอาญานั้นได้ทำให้กลายเป็นตราบาบอย่างหนึ่ง และถึงแม้ว่าในที่สุดผู้ต้องหาและจำเลยจะได้รับการพิพากษาให้เป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ผู้ต้องหาและจำเลยก็ได้ถูกพิพากษาจากสังคมไปแล้วว่าเป็นคนไม่ดีในสังคมรวมถึงครอบครัวของผู้ต้องหาและจำเลยด้วย ที่ได้รับผลจากการที่สังคมได้พิพากษาไปก่อนแล้วทำให้ตัวผู้ต้องหาและจำเลยอาจต้องออกจากงานหากงานทำไม่ได้ในภายหลัง และหากผู้ต้องหาและจำเลยมีธุรกิจส่วนตัวเป็นก็ยิ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจต่อไปได้ จากผลดังกล่าวทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยไม่ได้รับความน่าเชื่อถือในสังคมอีกต่อไป ผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมเนื่องจากการควบคุมตัวผู้ต้องหาและจำเลยนั้น รัฐจะต้องเป็นผู้ดูแล ทำให้รัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการควบคุม ซึ่งงบประมาณดังกล่าวส่วนมากจะเป็นเงินที่ได้มาจากการจัดเก็บภาษีของประชาชนทั้งสิ้น

นอกจากนี้ผู้ต้องหาและจำเลยอาจถูกปฏิบัติเยี่ยงนักโทษและอาจได้รับอันตรายหรือความปลอดภัยต่อชีวิตร่างกาย หรือสุขภาพใจเกิดความไม่เป็นธรรมและสร้างความทุกข์ทรมานให้แก่ผู้ต้องและจำเลย

3. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการขอลปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิด เมื่อเกิดการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น รัฐจำเป็นจะต้องมีกระบวนการที่จะคุ้มครองความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของประชาชนในรัฐไม่ให้ถูกกระทบกระเทือนจากการละเมิดต่อกฎหมายดังกล่าว ดังนั้นในแต่ละรัฐจึงมีกระบวนการในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อคุ้มครองประชาชนคนอื่นๆ ให้ปลอดภัยจากการกระทำละเมิดกฎหมายอาญานั้น การควบคุมอาชญากรรมเป็นรูปแบบที่เน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมุ่งควบคุมระดับและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก แม้การกระทำของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นจะกระทบกระเทือนต่อสิทธิของประชาชนก็ตาม แต่เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมแล้วย่อมทำได้ เช่น ตำรวจเป็นผู้ออกหมายจับได้เองมีอำนาจในการสืบสวนและสอบสวนคดีอย่างมากเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั่นเองรูปแบบนี้จะเน้นไปที่การควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม ส่วนเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นเป็นเรื่องรองลงไป กระบวนการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4. การขอลปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิดในคดีอาญาตามกฎหมายของต่างประเทศในประเทศญี่ปุ่น จะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. 1948 ในชั้นสอบสวนของตำรวจและพนักงานอัยการ ก่อนที่จะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีในศาล ในกรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวภายในอำนาจของตำรวจ 48 ชั่วโมง หรือภายในอำนาจของอัยการ 24 ชั่วโมง ผู้ต้องหาคดีอาญาในระบบกฎหมายของญี่ปุ่นจะไม่มีสิทธิขอประกันตัว เนื่องจากในชั้นสอบสวนก่อนที่พนักงานอัยการจะได้ฟ้องคดีต่อศาล ตำรวจ และอัยการมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อทำการสอบสวนในระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้นมาก คือไม่เกิน 72 ชั่วโมง จึงอาจเป็นการไม่สะดวกที่จะให้ประกันตัวผู้ต้องหาไปในช่วงระยะเวลานี้ หรือแม้แต่ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาเกินกว่าระยะเวลา 48 หรือ 24 ชั่วโมง และมีการนำตัวผู้ต้องหาไปขอฝากขังหรือขอให้ศาลออกหมายขังผู้ต้องหาในชั้นก่อนการพิจารณาพิพากษาคดีได้อีกไม่เกิน 2 ครั้งๆ และไม่เกิน 10 วันก็ตาม ผู้ต้องหาก็ไม่มีสิทธิได้รับการประกันตัวในช่วงระยะเวลานี้ก็เช่นกัน เนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าวหากให้ประกันอาจจะเป็นการไม่สะดวกสำหรับตำรวจหรือพนักงานอัยการในการสอบสวนหรือสอบปากคำผู้ต้องหาตามมาตรา 198 กฎหมายจึงมิได้บัญญัติถึงการให้ประกันตัวผู้ต้องหาในชั้นนี้ได้ อีกทั้งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 207 วรรคแรกตอนท้าย ยังได้บัญญัติไม่ให้ศาลพิจารณาคำร้อง เกี่ยวกับการประกันตัวในชั้นพิจารณาคำร้องขอฝากขังผู้ต้องด้วย ดังนั้นการประกันตัวหรือการปล่อยชั่วคราวนั้น จะมีได้เฉพาะเมื่อผู้ต้องหาเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น ยังมิกลไกในการกลั่นกรองผู้ต้องหาคดีอาญา ซึ่งถูกจับและสอบสวนแล้วมิให้ต้องถูกคุมขังโดยไม่จำเป็น หากมีการควบคุมผู้ต้องหาไว้เกินอำนาจควบคุมตัวของตำรวจสอบสวนและอัยการ หรือมีการควบคุมตัวโดยปราศจากข้อกล่าวหา หรือโดยพลการปราศจากเหตุอันสมควร ย่อมถือว่าเป็นการควบคุมโดยมิชอบด้วย

กฎหมาย ผู้ถูกควบคุมตัวโดยมิชอบดังกล่าวสามารถอาศัยหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายอันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนเองได้ และนอกจากนี้หากศาลเห็นเองว่าไม่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้แล้ว ศาลอาจปล่อยตัวผู้ต้องหาได้ทันที ตามมาตรา 207 วรรคสอง

หลังจากมีการดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้ต้องหาซึ่งเปลี่ยนฐานะเป็นจำเลย ในคดีอาญาก็มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยหรือผู้ต้องหาได้ โดยผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง ได้แก่ ตัวจำเลยเอง ญาติของจำเลย หรือทนายความของจำเลย อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่จะไม่อนุญาตให้จำเลยประกันตัวได้หากปรากฏว่าคดีที่จำเลยถูกฟ้องมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป และคดีนั้นมีเหตุผลสมควรอันเชื่อได้ว่าจำเลยอาจทำลายพยานหลักฐานในคดีหรืออาจหลบหนีแต่ถ้าเป็นกรณีเพียงเพราะศาลเชื่อว่าจำเลยมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมอื่นอีก หากได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยปกติศาลจะไม่ปฏิเสธถึงการให้จำเลยได้ประกันตัว ดังนั้นศาลจึงอาจให้ประกันตัวได้ในกรณีที่แม้มีเหตุทำให้จำเลยอาจไปก่ออาชญากรรมอื่นได้อีกการที่ศาลของญี่ปุ่น ไม่อาจถือเอาเหตุดังกล่าวมาเป็นข้ออ้างในการไม่ให้ประกันตัวจำเลยน่าจะเป็นเพราะว่าการที่จำเลยจะไปกระทำความผิดอย่างอื่นขึ้นอีกทั้งที่รัฐก็รู้ ควรเป็นเรื่องที่รัฐควรหามาตรการป้องกันมิให้มีเหตุร้ายเกิดขึ้น อีกทั้งเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยยังมิได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่รัฐจะใช้มาตรการบังคับอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเพื่อป้องกันไว้ก่อนก็จะเป็นเรื่องที่น่าจะขัดกับหลักกฎหมายอาญาที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ” เมื่อความผิดยังไม่เกิดการจะลงโทษบุคคลไว้ก่อน ก็ไม่สมควรที่จะให้เกิดขึ้น (รัตน ธรรมรัตน์, 25435: 136)

ก่อนที่จะอนุญาตให้จำเลยประกันตัว ศาลจะฟังความเห็นจากทั้งทนายจำเลยและพนักงานอัยการ และอาจจะสอบถามบุคคลที่จะให้คำรับรองว่าจำเลยจะไม่หลบหนีและจะมาศาลตามกำหนดนัด ในบางครั้งศาลอาจจะกำหนดเงื่อนไขในการประกันตัวโดยมีคำสั่งไม่ให้จำเลยติดต่อกับจำเลยร่วมพยานหรือผู้เสียหาย เมื่อศาลเห็นสมควรให้จำเลยได้รับการประกันตัวศาลก็จะกำหนดเงื่อนไขในการประกัน ซึ่งรวมทั้งวงเงินประกันด้วยพนักงานอัยการและจำเลยอาจอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับการประกันตัวได้ เช่นเดียวกับที่อุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับการควบคุมตัวก่อนฟ้อง (ประยงค์ นบหนอง, 2558: 48) เมื่อในชั้นก่อนพิจารณาของศาลหรือในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิได้รับการประกันตัวหรือได้รับการปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะเป็นกรณีที่อยู่ในความควบคุมของพนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานตำรวจ หรือกรณีที่ผู้ต้องหาต้องถูกขังตามหมายศาลในชั้นก่อนการพิจารณาคดีก็ตามเนื่องจากมีระยะเวลาอันสั้นในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ดังนั้นกรณีที่ก่อนจะใช้มาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหาหน่วยงานของรัฐในประเทศญี่ปุ่น จะต้องมีความพยานหลักฐานแน่ชัดแล้วว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจริง และเป็นกรณีที่พนักงานอัยการจะต้องใช้ดุลยพินิจในทางสั่งฟ้องเท่านั้นจึงจะมีการใช้มาตรการดังกล่าวได้ เพราะเมื่อมีการควบคุมตัวไว้แล้วจะอาจได้รับการปล่อยชั่วคราวได้เลย ดังนั้นประเทศญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจของรัฐ ในชั้นสอบสวนฟ้องร้องเป็นพิเศษ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะกำหนดได้ว่าผู้ต้องหาควรจะถูกดำเนินคดีในศาลต่อไปหรือไม่ เมื่อเป็นเช่นนี้การพิจารณาใช้มาตรการในการ

ดำเนินคดีแต่ละอย่างของประเทศญี่ปุ่น จึงค่อนข้างเคร่งครัดมากตามหลักกฎหมาย เพื่อมิให้สิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาได้รับความกระทบกระเทือนเกินความจำเป็น

ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายการปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิดในคดีอาญา จะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1966 คู่มือที่กำหนดเงื่อนไขของศาล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1966 มาตรา 3142 (g) ระบุว่าศาลจะใช้ประกอบดุลพินิจว่าควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยกำหนดเงื่อนไขหรือไม่โดยพิจารณาจาก เนื้อหาและลักษณะของข้อหา รวมถึงความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือไม่ ประวัติของผู้ต้องหาและจำเลย รวมถึง (ก) ลักษณะของบุคคล สภาพทางกายและจิตใจ ความผูกพันกับครอบครัว การทำงานแหล่งเงินได้ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ความผูกพันกับชุมชนพฤติกรรมเดิม ประวัติเกี่ยวกับการใช้สุรา ยาเสพติด ประวัติอาชญากรรม และรายงานเกี่ยวกับการมาศาลตามนัด และ (ข) ในขณะที่มีการฟ้องคดีหรือจับกุม บุคคลนั้นอยู่ระหว่างคุมประพฤติ พักการลงโทษ หรือการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา การอุทธรณ์หรือฎีกา หรือพ้นโทษจำคุก สำหรับความผิดต่อกฎหมายหรือไม่ ลักษณะร้ายแรงของอันตรายที่อาจเกิดแก่บุคคลหรือชุมชนหากมีการปล่อยชั่วคราว ในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขให้ทำสัญญาประกันด้วยทรัพย์สินหรือนายประกัน

ดุลพินิจในการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้น ผู้พิพากษาอาจใช้อำนาจตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ เมื่อเป็นคดีที่มีความผิดถึงขั้นประหารชีวิต เกรงว่าหากปล่อยชั่วคราวไปแล้ว ผู้ต้องหาและจำเลยจะหลบหนีออกนอกเขตอำนาจศาลโดยการไต่สวนแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาและจำเลยมีแนวโน้มจะไม่มาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีผู้ต้องหาและจำเลยไม่มีครอบครัวหรือไม่งานทำ มีเหตุเชื่อได้ว่าหากปล่อยชั่วคราวไปผู้ต้องหาและจำเลยจะก่ออันตรายต่อสังคมหรืออาจไปกระทำความผิดขึ้นอีก เช่น คดีที่ก่อขึ้นนั้นเป็นคดีร้ายแรง ผู้ต้องหาและจำเลย กระทำการจากความผิดปกติทางจิต เป็นโรคจิตหรือกระทำโดยพฤติกรรมวิถถาร ผู้ต้องหาและจำเลยนั้น ๆ มีพฤติกรรมเป็นปกติข่มขู่ต่อสังคมหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การกักขังระหว่างการพิจารณา ในกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยไม่ได้รับการประกันตัวเมื่อศาล มีคำสั่งอย่างไร หากผู้ต้องหาไม่พอใจก็ยังไม่อุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ได้ นอกจากนี้ในชั้นหลังการพิจารณาพิพากษาของศาล จำเลยก็ยังสามารถร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวได้เมื่อจำเลยได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ที่พิจารณาว่าหากอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว แล้วจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ และจำเลยจะเป็นอันตรายหรือไม่ประกอบกับอุทธรณ์ของจำเลยเป็นการประวิงคดีหรือไม่ การปฏิเสธไม่ให้ประกันหรือการกำหนดประกันที่สูงเกินเหตุอาจจะก่อให้เกิดสิทธิในการอุทธรณ์ได้ทันที

5. การขอปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายของประเทศไทย

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวการขอปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายของประเทศไทย มีอยู่ 3 วิธี คือ 1) การปล่อยโดยไม่มีประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันและไม่ต้องมีหลักประกัน เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามหมายนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น 2) การปล่อยโดยมีประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ประกันทำสัญญาประกันและลงลายมือชื่อไว้ในสัญญาประกันว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียกของศาล ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกปรับตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน 3) การ

ปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน คือ การปล่อยชั่วคราวโดยผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียกของศาล และมีการวางหลักประกันไว้เพื่อที่จะสามารถบังคับเอาหลักประกันตามจำนวนที่ระบุไว้เมื่อมีการผิดสัญญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106) ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้อำนาจเจ้าพนักงานหรือศาล ใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว และ ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ การเรียกประกันหรือหลักประกันต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110) ซึ่งหมายถึงในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 10 ปี เป็นคดีที่มีความผิดร้ายแรงศาลมักจะใช้ดุลพินิจมีคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันด้วยเสมอ (อัญญาบุษ ตันติกุล, 2557) เพื่อป้องกันผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี การให้อำนาจเจ้าพนักงาน หรือศาลวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจะมีลักษณะเป็นไปตามดุลพินิจและความคิดเห็นส่วนบุคคลมากกว่าจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ซึ่งอาจเกิดการผิดพลาดได้เนื่องจากการใช้ดุลพินิจ เป็นเพียงการคาดเดาเท่านั้น เจ้าพนักงานหรือศาลยังไม่ได้มีการสืบเสาะข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพทั่ว ๆ ไปของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งในปัจจุบันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งเป็นความคิดเห็นส่วนบุคคลโดยไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 บัญญัติเกี่ยวกับข้อพิจารณาประกอบการสั่งคำร้อง โดยบัญญัติไว้ว่า มาตรา 108 ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่ (7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้ วรรคสอง เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้ และวรรคสาม ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น (ชาติ ชัยเดชสุริยะ, 2549: 78) ดังนั้น เจ้าพนักงานหรือศาลมักจะสั่งคำร้องขอ

ปล่อยชั่วคราวโดยเรียกหลักประกันเป็นหลักแทบจะทุกคดี และศาลก็ไม่ไต่สวนคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีทรัพย์สินวางประกันก็จะถูกควบคุมตัวต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามปรารถนาความอาญา เจ้าพนักงานหรือศาลจะพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือ มีประกัน หรือ มีประกันและหลักประกันด้วยเสมอ จึงเกิดผลกระทบแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะยากจน ไม่สามารถหาหลักประกันมาประกันตัวหรือขอปล่อยชั่วคราวได้ จึงเห็นว่าควรต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสี่ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใด ให้ศาลสืบเสาะประวัติความประพฤติสถิติปัญหาการศึกษาอบรมสุขภาพภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดพร้อมทั้งความเห็นของพนักงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ ประกอบการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยไม่มีประกันหรือมีประกันและหลักประกัน” มาตรา 110 วรรคสี่ “ในกรณีปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใด ให้นำมาตรา 108 วรรคสี่ มาบังคับใช้โดยอนุโลม” และมาตรา 106 วรรคสาม ในกรณีปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใด ให้นำมาตรา 108 วรรคสี่ มาบังคับใช้โดยอนุโลมโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกัน ทั้งนี้ การปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการให้อิสระภาพแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการออกไปต่อสู้อคดีเพื่อความบริสุทธิ์ของตน การพิจารณาคำสั่งปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลต้องพิจารณาถึงผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี หรือยุ่งเหยิงพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อภัยอันตรายอื่นหรือไม่ เมื่อไม่มีเหตุดังกล่าวแล้วก็สมควรที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันจะเป็นการช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่มีฐานะยากจน

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา. (2565).
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 55 ก หน้า 17 (8 กันยายน 2565)
- คณิต ฌ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา
- ธัญญา นุช ตันติกุล. (2557). *อิสรภาพราคาแพงสำหรับคนจน: การปล่อยชั่วคราวสภาพปัญหาและหนทางแก้ไข (ตอนที่ 1)*. วารสารดุลพาท, (61)1, 151-179.
- ปาลิดา มณีโชติ. (2559). *ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล*. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร, 11(2), 65-83.

- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). สิทธิของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ : หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์. 1 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.the101.world/presumption-of-innocence/>
- ประยงค์ นบนอบ. (2558). ปัญหาข้อกฎหมายในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560)
- รัตนา ธรรมรัตน์. (2545). อำนาจรัฐในการควบคุมตัว: การประกันในชั้นสอบสวน: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2563). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง : ตัวบทคำอธิบายย่อและเอกสารอ้างอิง เรียงมาตรา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

